

Maa- ja metsätalousministeriö
Lainsäädäntöneuvos
Maija Kaukonen

Muistio
2.3.2023

Liite 1

Valtioneuvoston asetus maatilan investointituen kohdentamisesta

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman (jäljempänä *CAP-suunnitelma*) toimeenpano alkoi 1.1.2023. Se kytkeytyy Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen vuosiksi 2023—2027. Komissio hyväksyi Suomen CAP-suunnitelman 31.8.2022 täytäntöönpanopäätöksellään.

Edellä mainittu uudistus toimeenpannaan kansallisella lainsäädännöllä ja kolmella Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella, joista kahdessa ovat säännökset maatalouden rakennetukijärjestelmää koskien. Nämä ovat ns. suunnitelma-asetus ja ns. horisontaaliasetus. Suunnitelma-asetus on jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseutu-rahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/2115. Horisontaaliasetus on yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta sekä neuvoston asetuksen (EU) N:o 1306/2013 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/2116.

Komissiolle annettiin toimivalta antaa alempiasteisia delegoituja ja täytäntöönpanoasetuksia edellä mainittuihin asetuksiin liittyen. Näistä merkittävimpiä ovat:

- komission delegoitu asetus (EU) 2022/126 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115 täydentämisestä lisävaatimuksilla erälle tukitoimityypeille, jotka jäsenvaltiot täsmensivät mainitun asetuksen mukaisissa, vuosia 2023–2027 koskevissa YMP:n strategiasuunnitelmissaan, sekä säännöillä, jotka koskevat hyvää maatalous- ja ympäristökuntoa koskevassa toimenpidevaatimuksessa (GAEC-toimenpidevaatimus) 1 mainittua osuutta;
- komission delegoitu asetus (EU) 2022/127 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2116 täydentämisestä maksajavirastoja ja muita elimiä, varainhoitoa, tilien tarkastamista ja hyväksymistä, vakuuksia sekä euron käyttöä koskevien sääntöjen osalta (ns. maksajavirastoasetus)
- komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2022/128 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2116 soveltamissäännöistä maksajavirastojen ja muiden elinten, varainhoidon, tilien tarkastamisen ja hyväksymisen, tarkastusten, vakuuksien ja avoimuuden osalta (ns. varainhoitoasetus).

Maatilan rakennetuen perusedellytyksistä säädetään suunnitelma-asetuksen 73 artiklassa (Investoinnit) ja 75 artiklassa (Nuorten viljelijöiden ja uusien viljelijöiden tilanpidon aloittaminen ja maaseudun yritystoiminnan käynnistäminen). CAP-suunnitelma toimeenpannaan maatalouden rakennetuista annetulla lailla (1476/2007, jäljempänä *rakennetukilaki*), jossa säädetään kansallisesti maatilan investointituen, jäljempänä *investointituki*, ja nuoren viljelijän aloitustuen, jäljempänä *aloitustuki*, myöntämisen ja maksamisen edellytyksistä ja ehdoista EU-lainsäädännön asettamissa rajoissa. Rakennetukilain muutoslaki (1328/2022) tuli voimaan 1.1.2023 (EV 165/2022 vp– HE 164/2022

vp). Rakennetukilain muutoksella maatalouden rakennetukiin liittyvä lainsäädäntö saatiin vastamaan Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvää lainsäädäntöä ja CAP-suunnitelmaa. Lisäksi ehdotettavalla asetuksella annetaan rakennetukilakia tarkentavia säännöksiä rakennetukilakiin sisältyvällä asetuksenantovaltuudella.

Tällä hetkellä investointituen tukikohteista ja tuen määrästä on säädetty maatalon investointituen kohdentamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (241/2015) eli ns. *kohdentamisasetuksella*. Lisäksi maatalouden rakennetuesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (240/2015) on säädetty rakennetukilakia tarkemmin investointi- ja aloitustuessa noudatettavista ehdoista ja menettelyistä tukea myönnettäessä, maksettaessa ja seurattaessa (ns. *perusasetus*). Lisäksi rakennetukilain nojalla rahoitettavien tuotantorakennusten rakentamista ohjataan tuettua rakentamista koskevilla maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla, joilla säädetään investointien hyväksyttävistä yksikkökustannuksista ja tuotannonalakohtaisista rakentamisen vähimmäisvaatimuksista.

Ehdotettu asetus olisi uusi asetus, jolla säädettäisiin maatalon investointituen kohdentamisesta rahoituskaudella 2023—2027. Samalla kumottaisiin samanniminen voimassa oleva asetus eli nykyinen kohdentamisasetus. Uuden rahoituskauden alkamisen ja säädösteknisen selvyuden vuoksi on katsottu tarkoituksenmukaisemmaksi säätää kokonaan uusi asetus kuin vain muuttaa nykyistä kohdentamisasetusta. Samanaikaisesti ehdotetun asetuksen kanssa tulisi voimaan uusi perusasetus, jossa säädettäisiin investointi- ja aloitustuessa noudatettavista ehdoista ja menettelyistä tukea myönnettäessä, maksettaessa ja seurattaessa. Näillä kahdella asetuksella otettaisiin käyttöön uuden rahoituskauden mukainen maatalon investointitukijärjestelmä.

CAP-suunnitelmassa investointituet on ryhmitelty erityistavoitteittain maatalon kilpailukyvyn kehittämistä ja tilojen nykyaikaistamista edistäviin investointeihin, ympäristön tilaa ja kestävä tuotantotapaa edistäviin investointeihin, maatalon energiainvestointeihin sekä eläinten hyvinvointia ja bioturvallisuutta edistäviin investointeihin. Edelleen tuettaisiin tuotantorakennusinvestointeja, uuteen teknologiaan ja tuotannon laatuun kohdistuvia investointeja sekä uusiutuvaan energiaan siirtymistä ja ympäristön tilaa ja kestävä tuotantotapaa edistäviä investointeja. Jatkossa tuettaisiin nykyistä vahvemmin myös energian säästöön ja energiatehokkuuden parantamiseen liittyviä investointeja sekä bioturvallisuusinvestointeja. Pääosa käytettävissä olevista varoista suunnattaisiin edelleen tuotantorakennusinvestointeihin.

Ehdotettu asetus annettaisiin rakennetukilain 7 §:n 4 momentin nojalla. Momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään investointituella tuettavasta toiminnasta, hyväksyttävistä kustannuksista, investointituen tasosta ja enimmäismäärästä sekä tuen muodosta Euroopan unionin lainsäädännön asettamissa rajoissa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös säätää 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun rahoituksen jakautumisen perusteista ja myöntämisvaltuuden tai määrärahan suuntaamisesta eri rahoituslähteiden välillä. Hyväksyttävistä yksikkökustannuksista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

2 Asian valmistelu

Valtioneuvoston asetus on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä yhdessä Ruokaviraston asiantuntijoiden kanssa. Valmistelun aikana asetusehdotusta on lisäksi käsitelty kokouksessa Ruokaviraston, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:n ja Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf:n edustajien kanssa.

3 Taloudelliset vaikutukset (Valtion talousarvion momentit 30.10.40 ja 30.10.41 sekä Maatilatalouden kehittämisrahasto)

Esityksen taloudelliset vaikutukset perustuvat komission 31.8.2022 hyväksymään CAP-suunnitelmaan, jota kansallisesti toimenpannaan valtiontalouden kehyspäästösten, valtion talousarvioiden, maatilatalouden kehittämisrahaston (*Makera*) käyttösuunnitelman mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosien puitteissa. Esityksen vaikutukset syntyvät investointitukien rahoituksesta. Kyseiset tuet myönnetään avustuksena, korkotukena tai valtioneuvoksi taikka niiden yhdistelmänä.

Pääosa maatalouden investointituen avustuksista rahoitetaan CAP-suunnitelman toimeenpanoon osoitettavista varoista. CAP-suunnitelman varoista investointituen avustuksiin arvioidaan käytettävän noin 475 miljoonaa euroa suunnitelmakauden aikana. Myönnettävästä tuesta 43 prosenttia on EU:n maaseuturahaston rahoitusta kansallisen rahoitusosuuden ollessa 57 prosenttia. EU korvaa jäsenvaltion menoilmoitusten perusteella toteutuneet menot, joista EU:n rahoitusosuutena saatu palautus tuloutetaan valtion talousarvioon. Valtion lopulliseksi menoksi ohjelmasta jää siten jäsenvaltion rahoitusosuus, joka maksettaisiin momentilta 30.10.40.

Kokonaan kansallisesti rahoitettavat avustukset myönnettäisiin Makeran varoista. Kokonaan kansallisesti rahoitetaan osana maatalouden huoltovarmuuspakettia investointiavustuksia vaihtoehtoisin energialähteisiin ja muihin huoltovarmuutta edistäviin hankkeisiin, joilla edistetään maatilojen oma-
varaisuutta ja vihreää siirtymää tukemalla muun muassa maatilojen energiainvestointeja sekä koneiden käyttövoimamuutoksia ja biokaasun varastointia tiloilla. Huoltovarmuuspaketissa osoitetun rahoituksen suuruus on yhteensä 28 miljoonaa euroa.

Makeran varoista myönnettäisiin myös kokonaan kansallisesti rahoitettavat valtioneuvokset. Valtioneuvosten kohteena olevien lainojen pääomaa saisi samanaikaisesti olla maksamatta enintään 240 miljoonaa euroa. Toistaiseksi valtiolle maatalouden investointien rahoittamisesta aiheutuneet takausmenot ovat olleet hyvin pieniä, joten tuloutettaessa valtioneuvoksista perittäviä maksuja rahastoon, takauksista tuloutuva määrä on ollut niistä aiheutuvia menoja suurempi. Tuettavien toimenpiteiden koon kasvaessa myös takaustappioiden riski kasvaa tulevaisuudessa. Myöntövaltuudet vahvistetaan vuosittain Makeran käyttösuunnitelmissa.

Kokonaan kansallisesti rahoitettava korkotuki myönnettäisiin talousarvion momentilta 30.10.41. Suunnitelman valmistelun yhteydessä korkotukilainan myöntämisvaltuuden määräksi on arvioitu 250 miljoonaa euroa vuodessa vuosina 2023—2027, josta osa kohdistuu tilanpidon aloitustukeen. Korkotuesta aiheutuvat menot jakautuvat pitkälle aikavälille korkotasosta riippuen. Tavoitteena tulevalla CAP-suunnitelmakaudella on rahoittaa 9 440 tuettua investointia.

Nyt esitettävillä tukiehtojen muutoksilla ei ole suoraa vaikutusta valtion menoihin tai Makeran varojen kokonaistarpeeseen, sillä rakennetuet myönnetään valtion talousarviossa ja Makeran käyttösuunnitelmassa tarkoitukseen käytettävissä olevien varojen rajoissa. Kaikkiin hankkeisiin sovelletaan valintamenettelyä, joka varmistaa, että rahoitettavaksi tulevat ne hankkeet, jotka parhaiten vastaavat CAP-suunnitelman tavoitteita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille osoitettujen varojen rajoissa.

4 Säännöskohtaiset perustelut

1 § Soveltamisala

Ehdotetun pykälän mukaan asetuksessa säädettäisiin maatalouden rakennetukilaissa tarkoitettulla maatilalla investointituella tuettavasta toiminnasta sekä investointituen enimmäismäärästä ja tuen muodosta. Aiempaa vastaavasti investointituen tukimuotoina olisivat avustus, korkotukilainan korkotuki ja valtiontakaus. Tukimuodot ja tuen enimmäismäärät tukikohteittain esitettäisiin asetuksen liitteessä, samoin kuin tuen enimmäismäärän korotukset silloin, kun kyseessä on nuori viljelijä.

2 § Rakentamisinvestointi

Ehdotetun pykälän 1 momentissa määriteltäisiin asetuksessa käytetty ilmaisu rakentamisinvestointi nykyistä kohdentamisasetusta vastaten. Momentissa todetun koneen tai laitteen olisi oltava välttämätön rakennettavan kohteen käyttötarkoituksen ja toimivuuden kannalta, mutta yrittäjä voi valita toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisimman ratkaisun tuotannossa välttämättömän toiminnon toteuttamiseksi, esimerkiksi vaihtoehtoina kiinteästi asennettava ruokintajärjestelmä, apevaunu tai muu rehunjakolaite.

Ehdotetun 2 §:n 2 momentissa säädettäisiin kotieläintalouden, kasvihuonetuotannon tuotantorakennuksen ja kuivaamon rakentamisen yhteydessä toteutettavan jaloittelutarhan, lantalan ja tuotantovauraston tukemisesta tuotantorakennuksen mukaisella tukitasolla, jos tukea haetaan samaan aikaan. Pykälällä jatkettaisiin nykyistä käytäntöä, jossa tuki olisi mahdollista hakea ja myöntää näihin tuotantokokonaisuuksiin yhtenäisen tukiprosentin mukaisena.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin eläintiloja sisältävän rakennuksen uudisrakentamisen tai laajentamisen yhteydessä edellytetyistä rakennuksen laajuuteen ja siinä harjoitettuun tuotantoon nähden asianmukaisesta varavoimajärjestelmästä sisällöllisesti vastaavasti kuin nykyisessä kohdentamisasetuksessa. Edellytyksen voidaan katsoa olevan erittäin tärkeä nykyisessä sähkömarkkinoiden epävarkaassa tilanteessa. Esimerkiksi sikaloissa ja broilerkasvattamoissa varavoimajärjestelmä on välttämätön eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

3 § Maatilan investointituella tuettavat toimenpiteet

CAP-suunnitelmassa ja uudessa perusasetuksessa säädetään tuettavien investointien jakautumisesta neljään alatoimenpiteeseen. Ehdotettavassa 3 §:ssä kyseisen ryhmittelyn mukaisesti säädettäisiin niistä maatalouden harjoittamiseen liittyvistä erilaisista investoinneista, joita tuettaisiin investointituella näissä alatoimenpiteissä.

Pykälän 1 kohdan mukaan investointituella voitaisiin tukea maatilojen kilpailukyvyyn kehittämisen ja tilojen nykyaikaistamisen investointeja 4–10 §:ssä tarkoitetuissa tuotantosuunnissa. Kyseiset tuotantosuunnat olisivat lypsy- ja nautakarjatalous, sikatalous, lihasiipikarjatalous, lammas- ja vuohitalous, hevostalous, mehiläistalous ja kasvihuonetuotanto. Investointituella voitaisiin tukea maatilojen kilpailukyvyyn kehittämisen ja tilojen nykyaikaistamisen investointeja ja hankintoja myös 11–14 §:n (kuivaamo, varasto, myyntikunnostus ja työympäristöä ja tuotantohygieniaa edistävät investoinnit) mukaisesti. Pykälän 2 kohdan mukaan investointituella voitaisiin tukea ympäristön tilaa ja kestävää tuotantotapaa edistäviä investointeja maataloilla 15 §:n mukaisesti. Jäljempänä 15 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa esitetään kyseisten investointien edellytykset yksityiskohtaisemmin. Pykälän 3 kohdan mukaan investointituella voitaisiin tukea maatilojen energiainvestointeja 16 §:n mukaisesti.

Yksityiskohtaiset edellytykset investointituella selvitetään myös tässä mainitun pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa. Pykälän 4 kohdan mukaan investointituella voitaisiin tukea eläinten hyvinvointia ja bioturvallisuutta edistäviä investointeja 17 §:n mukaisesti. Tämänkin kohdan yksityiskohtia selvitetään mainittua pykälää koskeissa säännöskohtaisissa perusteluissa. Muiden kuin 4–10 §:ssä mainittujen tuotantosuuntien investointeihin tukea voitaisiin myöntää 14–17 §:ien nojalla. Turkistuotantoon investointitukia ei myönnettäisi lainkaan.

4—8 §. Lypsy- ja nautakarjatalous. Sikatalous. Lihasiipikarjatalous. Lammas- ja vuohitalous. Hevostalous.

Lypsy- ja nautakarjatalous, sikatalous, lihasiipikarjatalous, lammas- ja vuohitalous ja hevostalous olisivat tuotantosuuntia, joissa tuettaisiin 2 §:ssä tarkoitettuja rakentamisinvestointeja. Kyseiset tuotantosuunnat sisältäisivät CAP-suunnitelman mukaiseen maatilojen kilpailukyvyyn kehittämisen ja tilojen nykyaikaistamisen investointeihin.

Lypsy- ja nautakarjatalouden investointeihin tukea voitaisiin ehdotetun 4 §:n 1 momentin mukaan myöntää lypsykarjataloudessa tarvittavaan rakentamisinvestointiin. Nautakarjataloudessa tukea voitaisiin myöntää emolehmätuotantoon kohdistuvaan rakentamisinvestointiin sekä peruskorjausinvestointiin. Lisäksi ehdotetun 4 §:n 3 momentin mukaan uuden lypsykarjapihaton rakentamisinvestointiin voitaisiin tukea myöntää, jos pihaton yhteydessä olisi käytettävissä jaloittelutarha tai laidun. Parsinavettaan kohdistuvassa rakentamisinvestoinnissa tukea voitaisiin myöntää vain peruskorjaukseen kuitenkin niin, että tukea peruskorjaukseen ei myönnettäisi kustannuksiin, jotka lisäävät parsi-paikkojen lukumäärää. Suomessa edelleen valtaosa teuraaksi kasvatettavista sonneista on maitorotuisien lypsykarjan jälkeläisiä. Maitomarkkinoiden murroksen seurauksena lypsylehmien määrän väheneminen on jatkunut ja vaikka varsinainen vasikkapula onkin hellittänyt, olemassa olevaa kasvatuskapasiteettia arvioidaan olevan riittävästi. Lisäksi naudanlihantuotannon kannattavuus on heikentynyt merkittävästi kasvaneiden tuotantokustannusten vuoksi. Tämän hetkisen arvion mukaan, mikäli kasvatuspaikkoja rakennettaisiin lisää, se entisestään heikentäisi alan kannattavuutta. Rahoituskauden edetessä arvioidaan edelleen naudanlihantuotannon kasvatuskapasiteetin riittävyyttä tasapainoisen kehityksen ylläpitämiseksi ja vakaan markkinatilanteen saavuttamiseksi.

Ehdotetussa 5 §:ssä säädettäisiin sikatalouden rakentamisinvestoinneille myönnettävästä investointituesta. Pykälän 1 momentin mukaisesti investointitukea voitaisiin myöntää sikataloudessa tarvittavaan rakentamisinvestointiin. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi lihasikalainvestoinnin tukemista. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan emakkosikaloiden osalta investointitukea myönnettäisiin kuitenkin niiden uudisrakennukseen tai laajennukseen vain silloin, jos investoinnin kohteena olevassa uudisrakennuksessa tai laajennusosassa olisi käytössä vapaaporsitus. Peruskorjaukset emakkosikaloissa olisivat investointituen piirissä pykälän 3 momentin mukaan vain silloin, kun porsitushäkkien lukumäärää ei lisättäisi. Jos uudisrakennus- tai laajennusinvestoinnissa olisi kyse vieroitettujen porsaiden kasvatuspaikkojen lisäämisestä eikä emakkopaikkojen lisäämisestä, investointitukea voisi saada myös emakkosikaloissa.

Ehdotetun asetuksen 4 ja 5 §:ssä säädettäväksi ehdotetut investointituen kohdentamiset vain tiettyihin rakennusinvestointeihin kytkeytyvät eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen laiksi eläinten hyvinvoinnista ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 186/2022 vp). Kyseisessä

hallituksen esityksessä on esimerkiksi sikatalouden osalta tarkoitus lailla säätää tiettyjen tuotantotajien estämisestä, esimerkiksi uusien porsitushäkkien rakentaminen ja käyttöönotto kiellettäisiin lain voimaan tullessa. Ehdotetulla pykälällä yhdenmukaistettaisiin rakennetukilainsäädäntöä uudistettavan eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön kanssa.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan (3.1 kohta) sisältyy tavoitteena eläinten hyvinvoinnin parantaminen, jota edistää myös uusien parsinavettojen rakentamisesta ja porsitushäkeistä luopuminen.

Nykyinen käytäntö investointien tukemisessa jatkuisi lihasiipikarjatalouden (6 §), lammas- ja vuohitalouden (7 §) sekä hevostalouden (8 §) osalta. Näissä tuotantosuunnissa tuotantorakennusten 2 §:n mukaiseen rakentamisinvestointiin olisi jatkossakin mahdollista saada investointitukea. Hevostalouden palvelutoimintaan ei tukea kuitenkaan edelleenkään myönnettäisi investointiin, joka liittyy hevostalouden palvelutoimintaan. Tällaisia kohteita, kuten maneeseja, voitaisiin tukea maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023—2027 annetun lain (1325/2022) nojalla myönnettävän yritystuen kautta.

9 § Mehiläistalous

Ehdotetun 9 §:n mukaan investointitukea voitaisiin myöntää mehiläistaloudessa tarvittavaan rakentamisinvestointiin ja koneen tai laitteen hankintaan.

Ehdotetun uuden perusasetuksen 3 §:n 1—4 kohdassa on lueteltu maatalon investointituella tuettavat toimenpiteet, joista yksi on investoinnit maatilojen kilpailukyvyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen (1 kohta). Mehiläistalous kuuluu tähän ryhmään tässä ehdotettavan asetuksen 3 §:n 1) kohdan mukaan. Investoinnit maatilojen kilpailukyvyyn kehittämiseen ja tilojen nykyaikaistamiseen edellyttäisivät ehdotettavan uuden perusasetuksen mukaan liiketoimintasuunnitelman esittämistä (18 §) ja viimeksi mainittuun edellytykseen säädetyn 25 000 euron yrittäjätulon vähimmäismäärän (9 §) täyttämistä. Rakennetukilain 8 §:n 2 momentin mukaan yritystoimintaa koskeva ammattitaitovaatimus on lisäksi säädetty vain ehdotetun uuden perusasetuksen 3 §:n 1 kohdan investointeihin. Edellä esitetyn perusteella ei katsota enää perustelluksi säätää nykyistä edellytystä siitä, että investoinnin toteuduttua tuen saajalla olisi oltava vähintään 80 mehiläispesää. Uudet mainitut edellytykset sinällään jo varmistavat sen, että tuki kohdentuu maatalouden rakennekehityksen tavoitteiden kannalta vaikuttavimpiin investointeihin.

10 § Kasvihuonetuotanto

Investointitukea voitaisiin ehdotetun 10 §:n mukaan myöntää kasvihuonetuotannossa tarvittavaan rakentamisinvestointiin ja elintarvikekäyttöön viljeltävän puutarhakasvin tuotannossa tarvittavan kasvutunnelin hankintaan. Kasvutunneliviljelyn tukemisella on tarkoitus edistää kotimaista ruuan tuotantoa kehittämällä tuotanto-olosuhteita marjan- ja puutarhatuotteiden varhaisviljelyssä. Myös kasvuhuoneviljelyyn, joka on yksi muoto kasvihuoneviljelystä, liittyvien investointien tukeminen sisältyisi ehdotetun pykälän mukaan tuettaviin investointeihin.

11 § Kuivaamo

Ehdotetun 11 §:n 1 momentin mukaan tukea voitaisiin myöntää viljan tai heinän kuivaamiseen tarkoitettujen kuivaamon rakentamisinvestointiin sekä viljan vaunukuivurin ja kuivaavan siilon hankintaan.

Ehdotetun 11 §:n 2 momentin mukaan tuki kuivaamisessa tarvittavaan lämmöntuotanto- tai puhallinjärjestelmään myönnettäisiin ehdotetun asetuksen 16 §:n mukaisesti. Lisäyksenä nykyiseen kohdentamisasetukseen myös kuivaamisessa tarvittavaan puhallinjärjestelmään voisi saada tukea mainitun 16 §:n edellytyksien täytyessä. Puhallinjärjestelmä liittyy 1 momentissa tarkoitettuun kuivaavaan siiloon.

12 § Varasto

Ehdotetun 12 §:n mukaan tukea voitaisiin myöntää maataloustuotannossa välttämättömään tuote-, tuotantopanos- tai tarvikevaraston rakentamisinvestointiin taikka maatalouskoneiden säilytykseen käytettävän varaston rakentamisinvestointiin. Ehdotettuun pykälään on yhdistetty nykyisen kohdentamisasetuksen kahteen pykälään (14 ja 15 §) sisältyneet investointituet.

Tuotevarastolla tarkoitetaan tilaa, jossa varastoidaan mitä tahansa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen liitteessä I tarkoitettuja maataloustuotteita, edellyttäen että varastointi on välttämätöntä kyseessä olevassa maataloustuotannossa. Tuotantopanos- tai tarvikevarastoilla puolestaan tarkoitetaan tiloja, joissa varastoidaan maataloustuotteiden tuotannossa tarvittavia hyödykkeitä, kuten lannoitteita tai rehuja tai niiden käytössä välttämättömiä tarvikkeita.

Edellä selvitetyn 2 §:n 2 momentin mukaan, jos hakijalle myönnetään tukea 4—8, 10 tai 11 §:ssä tarkoitettuun investointiin, hakijalle voidaan myöntää tuotantorakennukselle myönnettävän tuen taasoista tukea myös jaloittelutarhan, lantalan ja maataloustuotannossa välttämättömän tuotantovaraston rakentamisinvestointiin, jos tukea haetaan samaan aikaan. Edellä 4—8, 10 tai 11 §:ssä tarkoitettujen tuotantokokonaisuuksien yhteydessä tässä selvitettyjen varastojen investointiin tuki olisi siten mahdollista hakea ja myöntää tuotantokokonaisuuksiin yhtenäisen tukiprosentin mukaisena.

Myös ehdotetun pykälän mukainen investointi sisältyy maatalojen kilpailukyvyn kehittämisen ja tilojen nykyaikaistamisen investointien alatoimenpiteeseen 3 §:n 1 kohdan mukaan.

13 § Myyntikunnostus

Tukea maataloustuotteiden myyntikunnostukseen voitaisiin myöntää nykyistä kohdentamisasetusta vastaavasti. EU:n valtiontukisääntöjen mukaisesti myyntikunnostaminen katsotaan maataloudeksi edellyttäen, että tuote on toimenpiteen jälkeenkin maataloustuote ja, että tuotteet valmistetaan myytäväksi jälleenmyyjille tai jatkojalostajille. Jos tuotetta myydään suoraan kuluttajille maatilalla olevasta erillisestä myyntipisteestä, toimintaa ei enää katsota maataloudeksi. Muuta kuin maataloudeksi katsottavaa myyntikunnostusta voidaan tukea maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskautella 2023—2027 annetun lain nojalla myönnettävän yritystuen kautta.

14 § Työympäristöä ja tuotantohygieniaa edistävät investoinnit

Ehdotetun 14 §:n mukaan tukea voitaisiin myöntää rakentamisinvestointiin tai koneen tai laitteen hankintaan, jonka tarkoituksena on parantaa maatalouden tuotantorakennuksessa työskentelevän henkilön työoloja tai maatilan tuotantohygieniaa. Tukikelpoisia voisivat olla esimerkiksi työtä helpottavat rehun- ja kuivikkeenjakolaitteet tai lannanpoistossa käytettävät laitteet, ei kuitenkaan pelkät korvausinvestoinnit. Pykälän mukaisella investointituella voitaisiin tukea esimerkiksi tuotantopihan päällystämistä.

15 § Ympäristön tilaa ja kestäväää tuotantotapaa edistävät investoinnit

Ehdotetun 15 §:n 1 momentin mukaan maatalan investointitukea voidaan myöntää ympäristön tilaa ja kestäväää tuotantotapaa edistävään investointiin edellyttäen, että investointi edistää ympäristöystävällisemmän tuotantotavan ja teknologian käyttöön ottoa. Tämän edellytyksen lisäksi investoinnilla olisi oltava myönteinen vaikutus maan kasvukuntoon, vesitalouteen, kasvinsuojeluaineiden käytön turvallisuuteen, ravinteiden hyötykäyttöön ja kierrätykseen, lannan tehokkaaseen käsittelyyn tai kasvihuonekaasupäästöjen vähenemiseen.

Jos kyseessä olisi vesitalousinvestointi eli salaojitus-, säätösalaajitus tai peruskuivatusinvestointi, ehdotetussa 15 §:n 2 momentissa olisi siihen liittyviä lisäedellytyksiä. Kyseisessä momentissa yhteiseen ojitusinvestointiin liittyvään suunnitelmaan sisältyvä maatalousmaa olisi investointituessa tukikelpoinen edellyttäen, että maatalousmaa täyttäisi jonkin seuraavista edellytyksistä. Maatalousmaa olisi investointituessa tukikelpoinen edellyttäen, että se

- 1) olisi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022 viljelykelpoista siten, että sen peruskunnostustoimenpiteet on tehty ja alaa voidaan viljellä tavanomaisen sadon tuottamiseksi;
- 2) olisi muodostunut peruslohkon muotoa parantavasta muutoksesta ja joka todetaan hyväksyttäväksi peltolohkokesterin päivityksen yhteydessä; tai
- 3) on uutena maatalousmaana tullut tilusjärjestelyn perusteella tuensaajan hallintaan; tilusjärjestelyllä tarkoitetaan eräiden maatalouden pinta-alaperusteisten tukien myöntämisen yleisistä edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen (77/2023) 15 §:n 2 momentissa tarkoitettua tilusjärjestelyä. Viimeksi mainitussa asetuksessa tilusjärjestelyllä tarkoitetaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 9 luvun mukaista uusjakoa, kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 23 §:n mukaista tilusjärjestelyä, liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) 63 §:n mukaista tilusjärjestelyä, yksityistielain (560/2018) 75 §:n mukaista tilusjärjestelyä, vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 2 §:n mukaista tilusjärjestelyä ja ratalain (110/2007) 53 §:n mukaista tilusjärjestelyä.

Tuettavia hankkeita voisivat olla kestäväät ja kohdennetut ojitushankkeet vesiensuojeluun, luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen maaperän tehokkaan kasvun varmistamiseksi, maaperän tiivistymisen ehkäisemiseksi, ravinteiden käytön tehostamiseksi sekä ravinteiden huuhtoutumisen ja tulvien ehkäisemiseksi. Tukikelpoisia voisivat olla myös esimerkiksi lannan sijoitus-, viilennys- ja separointilaitteistot, lantaloiden kattaminen ja laitteet, joilla täsmennetään ja tehostetaan ravinteiden hyötykäyttöä tai vähennetään päästöjä. Tukikelpoisia voisivat olla myös esimerkiksi lannoitteiden tai kasvinsuojeluaineiden paikkakohtaiseen kuvantamiseen perustuva sijoittamisen tai levittämisen mahdollistava automatiikka. Tukikelpoisia eivät olisi tavanomaiset peltoviljely-, tai sadonkorjuukoneet ja -laitteet vaan esimerkiksi niihin asennettavat lisälaitteistot ja uusi teknologia, jotka edistävät mainittuja tavoitteita.

16 § Maatilojen energiainvestoinnit

Ehdotetun 16 §:n mukaan tukea voitaisiin myöntää energiantuotantoon, energian säästöön tai energiatehokkuuden parantamiseen liittyviin investointeihin. Energian tuotantoon liittyviin investointeihin tukea voitaisiin myöntää, jos energialaitoksessa hyödynnetään uusiutuvaa energialähdettä, energia käytetään maatalouden tuotantotoiminnassa ja suunniteltu hanke täyttää EU:n uusiutuvan energian kestävyyskriteerien vaatimukset. Energialähde voisi olla esimerkiksi jätelämpöä, vesistön, ilman, maaperän tai auringon lämpöä tai muuta uusiutuvaa energialähdettä biomassaa mukaan lukien.

Energiansäästöön liittyviä toimenpiteitä voisivat olla esimerkiksi energiaa säästävä led-tyyppinen valaistus, kasvihuoneissa perustellusti myös osittaisena, lämmöntalteenottojärjestelmä esimerkiksi maidosta, lietelannasta tai poistoilmasta, säätöautomaatiikka esimerkiksi ilmastoinnissa ja valaistuksessa tai viilennys ja kosteudenpoistolaitteet, joilla voidaan pienentää ilmastointitarvetta. Energiategohokkuusinvestoinneissa voitaisiin tukea esimerkiksi investointeja, joissa traktori tai muu maataloudessa käytettävä kone tai laite muunnettaisiin biokaasukäyttöiseksi.

17 § Eläinten hyvinvointia ja bioturvallisuutta edistävät investoinnit

Ehdotetun 17 §:n 1 momentin mukaan maatilain investointitukea voidaan myöntää eläinten hyvinvointia edistävään rakentamisinvestointiin ja koneen ja laitteen hankintaan edellyttäen, että investointi parantaa jo olemassa olevaa tuotantorakennusta eikä lisää olemassa olevaa tuotantokapasiteettia. Tarkoitus on, että tuotantorakennusten uudisrakentamis- ja laajentamisinvestoinneissa ehdotetun pykälän tavoitteita edistävät investoinnit toteutettaisiin osana kyseistä rakentamisinvestointia. Tämän momentin perusteella voitaisiin tukea esimerkiksi erillisten jaloittelutarhojen rakentamista, häkkikanaloiden muuttamista lattiakanaloiksi, vapaaporsituksen edistämistä, sairas- ja poikimakarsinoiden parantamista tai ilmanvaihdon parantamista. Varavoimajärjestelmän hankintaa ei tueta erillisenä investointina 17 §:n mukaan, koska eläinten ruokinta ja vedentarve tulee jo nyt järjestää asianmukaisesti ja siihen sisältyy eläinten hoidon varmistaminen kaikissa olosuhteissa.

Pykälän 2 momentin mukaan bioturvallisuutta edistävät investoinnit voisivat kohdistua olemassa olevan tuotantorakennuksen bioturvallisuuden parantamiseen. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi käsien ja saappaiden pesupaikat, erilliset lastaustilat eläinten kokoamiseen siirtoja varten, raatokontit, karanteenitilat, tautisulut ja osastointiratkaisujen parantaminen, eläintautitapauksissa käytettävien eläinten lopettamiseen liittyvien ratkaisujen kehittäminen, esimerkiksi lopetuskaasun syöttöpisteet, haittaeläinten pääsyn estämiseksi eläintenpitotilaan tai rehu- ja kuivikevarastoihin esimerkiksi verkotukset tai lintupiikit.

18 § Maatilan investointituen enimmäismäärä ja tuen muoto

Investointituen tukimuotoina käytettäisiin avustusta, korkotukilainan korkotukea ja valtioneuvoston taikka näiden yhdistelmää. Asetuksen liitteessä täsmennettäisiin tukikohteittain käytettävät tukimuodot, korkotukilainan lainoitusprosentit, korkotukiprozentit sekä avustusprosentit. Nuorille viljelijöille avustus voitaisiin myöntää 10 prosenttiyksiköllä korotettuna tietyissä hankkeissa. Tuen enimmäismäärät perustuvat hyväksytyyn CAP-suunnitelmaan. Pohjana on rahoitukselle asetetut laadulliset ja määrälliset tavoitteet sekä arvioidut kustannukset.

Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan suunnitelmaan sisältyvän investointituen enimmäismäärä maatilaa kohden on 1 500 000 euroa kolmen verovuoden aikana, josta enintään 1 200 000 euroa voi kohdistua 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettuihin investointeihin. Sen sijaan esimerkiksi energiainvestointiin voitaisiin kuitenkin myöntää tukea 1 500 000 euroa.

Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan investointituen avustus myönnetään Euroopan unionin osaksi rahoittamana suunnitelman varoista yhdessä vastaavien kansallisten varojen kanssa tai kokonaan kansallisista varoista.

19 § Valtiontakaukseen sisältyvän tuen enimmäismäärä

Valtiontakausta voitaisiin myöntää pääsääntöisesti kotieläintalouden ja kasvihuonetuotannon rakentamisinvestointeihin sekä energiainvestointeihin. Valtiontakauksen enimmäismäärä investointia kohden voisi olla 800 000 euroa ja se voisi koskea enintään 80 prosenttia takauksen kohteena olevan lainan määrästä koko laina-aikana. Määrä olisi selkeästi nykyistä korkeampi johtuen investointien koon ja investointikustannusten kasvusta. Muista valtiontakauksen ehdoista säädettäisiin valtioneuvoston asetustasolla ehdotetun uuden perusasetuksen 33—36 §:ssä. Rakennetukilaissa valtiontakauksen edellytyksistä ja ehdoista säädetään 18, 26 ja 55 §:ssä. Valtiontakausten myöntämistä koskee komission päätös K(2011) 1321.

LIITE Valtioneuvoston asetukseen maatalan investointituen kohdentamisesta

Asetuksen liitteessä täsmennettäisiin tukikohteittain käytettävät tukimuodot, korkotukilainan lainoitusprosentit, korkotukiprocentit sekä avustusprosentit. Ehdotettu asetusta ja sen liite perustuvat rahoituskauden 2023—2027 CAP-suunnitelmaan sekä sitä koskeviin EU- ja kansallisiin säännöksiin. Rahoituskauden aikana tarkastellaan mahdollisia muutostarpeita ottaen huomioon rahoituskaudella käytettävissä olevat varat. CAP-suunnitelman hyväksymisestä ja muuttamisesta säädetään yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista annetun lain (1324/2022) 5 §:ssä. Pykälän mukaan suunnitelmaehdotuksen kansallisesta hyväksymisestä päättää valtioneuvosto ennen ehdotuksen toimittamista hyväksyttäväksi Euroopan komissiolle. Suunnitelman muutokset hyväksytään Suomen yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman seurantakomiteassa.

5 Lausuntopalaute

Asetusluonnoksen lausuntokierros järjestettiin 18.1.2023—7.2.2023. Ehdotuksesta pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Luonnonvarakeskukselta, Ruokavirastolta, Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:ltä, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf:ltä, ProAgria Keskusten Liitolta, Saamelaiskäräjiltä, Paliskuntain yhdistys ry:ltä, Kauppapuutarhaliitto ry:ltä, Salaojayhdistys ry:ltä, Suomen Turkiläinten Kasvattajain liitto ry:ltä, Suomen Mehiläishoitajain liitto ry:ltä, Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry:ltä (SEY), Eläinsuojeluliitto Animalia ry:ltä, Tuotantoeläinten hyvinvointiyhdistys TEH ry:ltä ja keskusrahallaitoksilta (Aktia, Danske Bank, Handelsbanken, Nordea, OP ryhmä, S-pankki ja Säästöpankkiryhmä).

Lausuntopyyntö oli myös saatavilla maa- ja metsätalousministeriön verkkosivuilla.

Lausunnon antoivat seuraavat 44 tahoa: valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Luonnonvarakeskus, Ruokavirasto, Eläinsuojeluasiamies, Etelä-Pohjanmaan, Hämeen, Kainuun, Keski-Suomen, Lapin, Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Satakunnan, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, MTK-Etelä-Savo ry, MTK-Kaakkois-Suomi ry, MTK Keski-Pohjanmaa ry, MTK Pohjois-Suomi ry, MTK-Pohjois-Karjala ry, MTK-Pohjois-Savo ry, MTK Varsinais-Suomi ry, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf, ProAgria Keskusten Liitto, Paliskuntain yhdistys ry, Salaojayh-

distys ry, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain liitto ry, Eläinsuojeluliitto Animalia, Kauppapuutarhaliitto ry, Suomen Sikayrittäjät ry, Suomen Siipikarjaliitto ry, Eläinten hyvinvointikeskus (EHK), Maidonjalostajien ja meijeritukkukauppioiden liitto, Maitovaltuuskunta, Atria Oyj, HKScan Oyj ja Snellmanin Lihanjalostus Oy, Säästöpankkiryhmä, OP ryhmä, Hedelmän- ja marjanviljelijäin liitto – HML ry, Baltic Sea Action Group, FICA-Suomen CA-viljelyn yhdistys, cauco Oy ja kaksi yksityishenkilöä.

Valtiovarainministeriö korosti lausunnossaan varovaisuutta, kattavaa harkintaa ja perusteltavuutta takausvastuiden lisäämisessä uudella CAP-rahoituskaudella asetuksen mukaista tukijärjestelmää sovellettaessa. Ympäristöministeriö toi lausunnossaan esille rakennetukilain 1 §:n (Lain tavoitteet) ja 15 §:n (Tuettavien toimenpiteiden valinta), joihin sisältyvät asiakokonaisuudet tulee ottaa huomioon kaikissa investoinneissa, sekä kansallisten ja kansainvälisten ympäristötavoitteiden edistämisen ja linjaukset. Luonnonvarakeskuksella ei ollut lausuttavaa asiasta eikä Ruokavirastolla ollut ehdotettuihin muutoksiin huomautettavaa.

Moni taho otti esille lausunnossaan asetusehdotuksen 4 §:n (Lypsy- ja nautakarjatalous), jonka mukaan lihanautojen kasvatuspaikkojen lisäinvestoinnit eivät kuuluisi asetusehdotuksessa investointituen piiriin. Suurin osa asiasta lausuneista katsoi, että toisin kuin esityksessä, lihanautojen kasvatusinvestointien tukemiselle olisi perusteet. Lausunnoissa tuotiin myös esiin, että ainakin peruskorjausinvestointien tulisi olla tuen piirissä siinä tapauksessa, että rajoitus toteutuisi. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n mielestä investointitukea ei tule vielä tässä tilanteessa avata uudisrakentamiseen lihanautojen kasvatuksessa. Se toi esille kannattavansa investointitukien myöntämistä uudisrakentamisen osalta naudanlihan kasvatukseen siinä vaiheessa, kun markkinatilanne on vakiintunut ja kannattava tuotanto on mahdollista. Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf katsoi, että investointitukia ei tule tässä vaiheessa avata, mutta asiaan tulisi kuitenkin palata muutaman vuoden kuluessa. Sekä MTK että SLC kannattivat investointitukien myöntämistä lihanautakasvattamoiden peruskorjaukseen.

Suomen Sikayrittäjät ry ehdotti poistettavaksi vapaaporsituksen edellyttämisen uudisrakennuksen tai laajennuksen tukemiseen emakkosikaloissa. Tämä katsottiin kuitenkin perustelluksi ratkaisuksi huomioiden hallitusohjelmassa asetettu tavoite porsitushäkeistä luopumisesta sekä eläinten hyvinvointilain valmistelun yhteydessä tehdyt linjaukset, eikä tästä johtuen asetusehdotusta muutettu. Muutamissa lausunnoissa nostettiin esiin tarve tarkentaa, että pykälän mukaan esimerkiksi investoinnit lihasikaloihin ovat myös tuen piirissä ja että niilläkin tiloilla, missä emakkotuotannossa ei ole käytössä vapaaporsitusta, voi tuen piirissä edelleen olla esimerkiksi lihasikapuolen investoinnit.

Lihasiipikarjatalouden osalta nostettiin esiin, että niiden tukitason tulisi avustuksen osalta olla 35 % kuten useiden muiden kotieläintuotannon investointikohteiden.

Lausunnoissa nostettiin esiin, että myös turkistiloilla tulisi mahdollistaa asetuksen 16 §:n (asetusehdotuksessa 15 §) mukaisen ympäristön tilaa ja kestäväää tuotantoa edistävät investoinnit. Eläinten hyvinvointikeskus, Animalia ja eläinsuojeluasiamies kritisoivat turkistarhatalouden investointien sisällyttämistä asetukseen.

Useissa lausunnoissa nähtiin ongelmalliseksi se, että jatkossa työympäristöä ja tuotantohygieniaa edistävissä investointeja koskee sekä yrittäjätulo- että ammattitaitovaatimus ja että niiltä edellytetään liiketoimintasuunnitelman esittämistä.

Asetusluonnoksen muistiota on täsmennetty lausuntojen johdosta esimerkein tukikelpoisista investointikohteista. Asetusluonnoksen tukitasoista ja enimmäismääristä esitettiin paljon kommentteja lausunnoissa. Etenkin nostettiin esiin tarpeita tukitason alueelliselle eriyttämiseksi siten, että AB –tukialueella tai Itä-Suomen alueilla olisi käytössä muuta maata korkeammat tukitasot. Tukitasojen enimmäismäärät on hyväksytty osana Suomen CAP-suunnitelmakokonaisuutta. Ne perustuvat suunnitelmaan käytettävissä olevista varoista, arvioihin investointitarpeista sekä niiden kustannuksista sekä suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Mahdollisia muutostarpeita voidaan käsitellä suunnitelmamuutosten yhteydessä.

6 Voimaantulo

Ehdotettu asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 6.3.2023 ja sillä kumottaisiin kohdentamisasetus eli maatalan investointituen kohdentamisesta annettu valtioneuvoston asetus (241/2015).

Ehdotettua asetusta sovellettaisiin investointituen myöntämistä koskeviin hakemuksiin, jotka tulevat vireille asetuksen voimaantullessa ja sen jälkeen. Asetuksen voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä sovellettaisiin tukiin, jotka on myönnetty ennen ehdotetun asetuksen voimaantuloa.

7 Laintarkastus

Asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön lainsäädännön kehittäminen ja laintarkastus – yksikössä asian kiireellisyyden vuoksi. Lausuntopyyntö aikataulutettiin (18.1.2023—7.2.2023) ja asetuksen jatkovalmistelu ei mahdollistanut laintarkastusta.